

دیدگاه

شماره: ۱۰۱۲	موضوع: تحول در سیاست‌گذاری و مقررات‌گذاری اقتصاد دیجیتال با تاکید بر تجربه ایران و جهان
تاریخ: ۱۴۰۲/۰۱/۲۱	

تهیه و تنظیم: دکتر فهیمه بهرامی

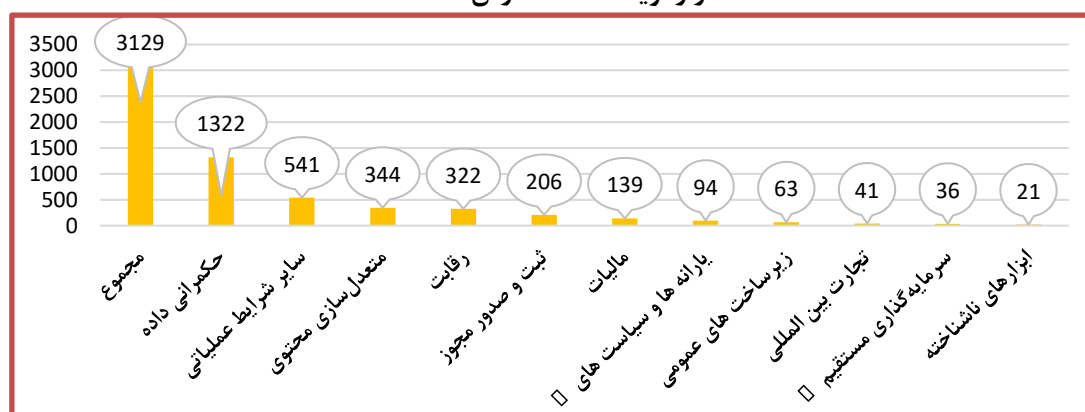
توضیح اجمالی:

با عنایت به سرعت پیشرفت فناوری، بازنگری‌ها، بروزرسانی و اعمال تغییرات مورد نیاز در بخش سیاست‌ها، زیرساخت‌ها و قوانین و مقررات در حوزه وظایف حاکمیت تاثیر بسیار زیادی بر بهره‌برداری از اقتصاد دیجیتال در جهت رشد و توسعه کل اقتصاد خواهد گذاشت. شاید بتوان شیوع کووید-۱۹ که از سال ۲۰۱۹ تمامی کشورها را از ابعاد گوناگون تحت تاثیر قرار داد به عنوان مبنایی از تلاش دولت‌ها برای تغییرات و بروزرسانی سیاست‌ها، زیرساخت‌ها و مقررات مورد نیاز اقتصاد دیجیتال معرفی نمود. تفاوت عملکرد کشورها در این حوزه بی‌تردید در شاخص‌های کلان اقتصادی نظیر رشد اقتصادی و تجارت خود را نمایان می‌سازد.

در همین راستا، آمار منتشره از سوی مرکز رصد تجارت جهانی^۱ GTA نشان می‌دهد که از آغاز سال ۲۰۲۰ تا ماه مارس ۲۰۲۳ تلاش دولت‌ها در سراسر دنیا در حوزه بروز رسانی سیاست‌ها و مقررات حوزه اقتصاد دیجیتال در مجموع منجر به ۳۱۳۰ تحول در ۱۱ حوزه کلیدی شامل حکمرانی^۲ داده، تعدیل محتوا، رقابت، ثبت و صدور مجوز، مالیات، یارانه‌ها و سیاست‌های صنعتی، زیرساخت‌های عمومی مرتبط، تجارت بین‌الملل، سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، ابزارهای نامشخص و تعریف نشده و سایر شرایط عملیاتی شده است. بیشترین این تغییرات با حدود ۱۳۳۲ مورد به حوزه حکمرانی داده (یا مدیریت داده) (با رویکرد حفاظت از اطلاعات ذی‌نفعان) مربوط می‌باشد. جزئیات مربوط به تحولات در ۱۱ حوزه سیاست‌گذاری در نمودار (۱) آورده شده است.

نمودار (۱) توزیع تحولات در حوزه‌های سیاستی و مقررات‌گذاری مرتبط با اقتصاد دیجیتال در جهان

از ژانویه ۲۰۲۰ تا مارس ۲۰۲۳

منبع: بانک جهانی ۲۰۲۳

^۱ Global Trade Alert

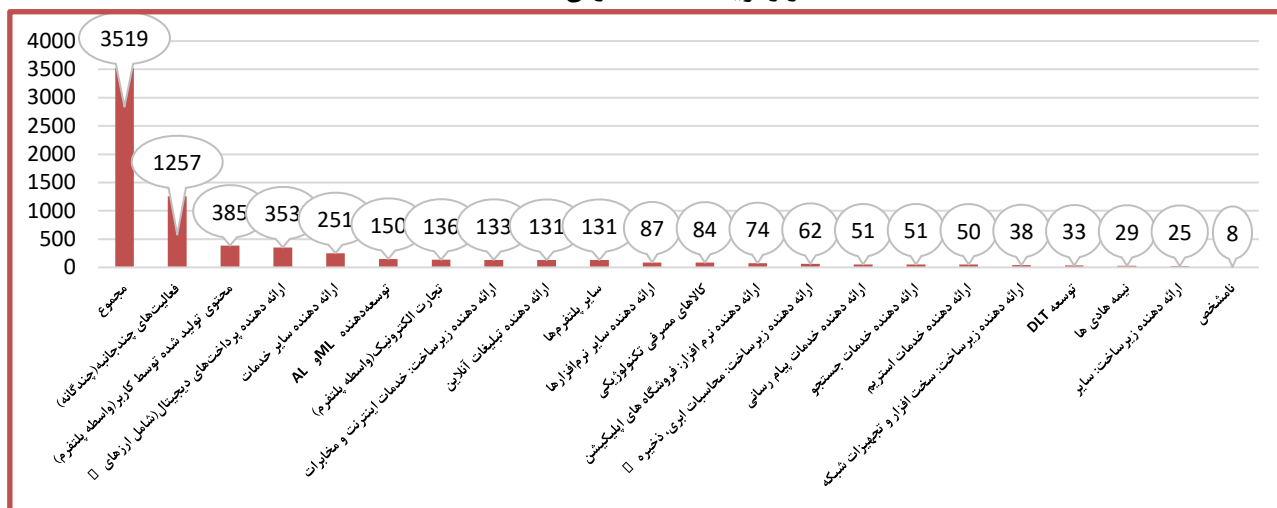
^۲ DATA Governance

دیدگاه

تحولات مذکور فعالان اقتصادی ۲۱ حوزه را تحت تاثیر قرار داده که مجموع تغییرات اعمال شده در ۲۱ حوزه مذکور حدود ۳۵۱۹ مورد بوده است. نمودار (۲) سهم فعالیت های اقتصادی از تحولات سیاست گذاری و مقررات گذاری را در جهان نشان می دهد.

نمودار (۲) سهم فعالیت های اقتصادی متأثر از تحولات سیاست گذاری و مقررات گذاری اقتصاد دیجیتال در جهان
از ژانویه ۲۰۲۰ تا مارس ۲۰۲۳

منبع: بانک جهانی ۲۰۲۳

بررسی سیر تغییر و تحول در خصوص سیاست گذاری و مقررات گذاری حوزه اقتصاد دیجیتال طی دوره ۲۰۲۰-۲۰۲۳ حاکی از ارتباط مستقیم این تغییرات (در حوزه های ۱۱ گانه) با سطح توسعه یافتگی کشورها می باشد. بگونه ای که سهم کشورهای عضو OECD از کل تغییرات حدود ۵۲ درصد بوده که در این کشورها بیش از ۵۰ درصد تغییرات به حوزه حکمرانی داده و حفاظت از اطلاعات ذی نفعان مربوط بوده است. سهم آمریکا از کل تحولات با تعداد ۹۵۵ تغییر و بروزرسانی سیاست گذاری و مقررات حدود ۳۰ درصد بوده که در میان حوزه های ۱۱ گانه، حوزه حکمرانی داده حدود ۵۰ درصد تحولات را به خود اختصاص داده است. این آمار نه تنها اهمیت بروزرسانی سیاست ها و مقررات مرتبط با حوزه اقتصاد دیجیتال را بطور کلی، بلکه از میان حوزه های ۱۱ گانه سیاست گذاری و مقررات گذاری مربوطه، توجه به حوزه حکمرانی داده و اطلاعات را نیز دارای اهمیت بالا معرفی می نماید.

سهم ایران از کل تحولات صدرالاشاره محدود به ۳ مورد شامل حوزه های ثبت و صدور مجوز، متعادل سازی محتوا و سایر شرایط عملکردی (هر کدام یک مورد) بوده است که در مجموع سهمی حدود ۰/۰۹ درصد از کل تحولات جهانی در زمینه سیاست گذاری و مقررات گذاری در بستر اقتصاد دیجیتال را در برمی گیرد.

از دیگر نکات قابل توجه در خصوص مختصات تغییر و تحول در زمینه مذکور در ایران عدم توجه به حوزه حکمرانی داده می باشد که نقش کلیدی در حمایت و حفاظت از حقوق ذی نفعان را دارد. بررسی وضعیت آمار تحول سیاست گذاری و مقررات گذاری حوزه

دیدگاه

حکمرانی داده در جهان گویای این حقیقت است که حدود ۵۰ درصد از اقدامات و عملکرد کشورها مربوط به حوزه مذکور بوده و اکثر کشورها نیز حداقل تغییراتی را به این حوزه اختصاص داده‌اند.

نکات کلیدی:

تحولات فناورانه و مدرن شدن ابزارهای تعامل و مبادله کالا، فراتر از دیجیتالی شدن محض می‌باشد. با عنایت به گستره وسیع و پیچیدگی در کنترل حرکت‌های فرامرزی تعاملات و مبادلات مبتنی بر اقتصاد دیجیتال، بروز رسانی سیاست‌ها و مقررات در راستای اهدافی نظیر همگرایی با سیاست‌گذاری و مقررات‌گذاری در سایر کشورها، پوشش شکاف بین نگاه فعالین حوزه اقتصاد دیجیتال^۳ با نگاه حاکمیت از ابعاد گوناگون به این حوزه بویژه در خصوص منافع اجتماعی^۴ و همچنین تسهیل بهره‌برداری از منافع اقتصاد دیجیتال برای رشد و بهره‌وری، امری ضروری و اجتناب‌ناپذیر می‌باشد.

با عنایت به سهم پایین ایران در حوزه تحولات سیاست‌گذاری و مقررات‌گذاری در حوزه اقتصاد دیجیتال علی‌رغم بروز و اثرات نسبتاً طولانی بیماری کووید-۱۹ بر معاملات و مبادلات کالا و خدمات از یک‌سو و البته پتانسیل‌های پایین قانون تجارت الکترونیک به عنوان قانون مبنای جرم‌انگاری و قضاوت برای رسیدگی تخلفات حوزه صدرالاشاره از سوی دیگر، پیشنهاد می‌شود نقشه تغییر سیاست‌گذاری و مقررات‌گذاری مرتبط با اقتصاد دیجیتال از بهبود و اصلاح قانون تجارت الکترونیک، قانون نظام صنفی و قانون حمایت از حقوق مصرف‌کننده آغاز شود.

۳ انتظارات فعالین حوزه اقتصاد دیجیتال متأثر از مواردی از قبیل اقتصاد آزاد، ارتباط بی حد و حصر، شفافیت کامل، فرصت‌های کسب و کار، پاداش بالا، آزادی عرضه ایده، کسب سود و درآمد، جامعه باز، اقتصاد باز، دولت باز، ایده‌های جدید، راه‌های جدید کار کردن، انعطاف‌پذیری، ارتباطات و اتصالات، دهکده جهانی، نوآوری و کارآفرینی می‌باشد.

۴ نگاه حاکمیت و دغدغه دولتمردان و برنامه‌ریزان در بستر اقتصاد دیجیتال متأثر از مواردی نظیر: حمایت از حریم خصوصی، حمایت از بازیگران بازارهای سنتی، قوانین حمایت از نیروی کار، مدیریت ریسک، کنترل، جنگ سایبری، جرائم سایبری، حمایت از دارایی، حمایت از جامعه می‌باشد.